

Doctora honoris causa

Isabel Steva Hernández

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

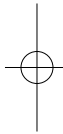
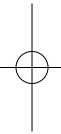

Doctora honoris causa
**ISABEL STEVA
HERNÁNDEZ**

Discurs llegit
a la cerimònia d'investidura
celebrada a l'Aula Magna
de la Casa Convalescència de Barcelona,
el dia 6 de novembre
de l'any 2012

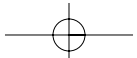
UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

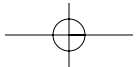
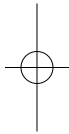
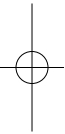
Editat i imprès
pel Servei de Publicacions
de la Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Barcelona)

Imprès a Catalunya

PRESENTACIÓ
D'ISABEL STEVA HERNÁNDEZ
PER
FRANCESC VILANOVA I VILA-ABADAL

1. NOTA BIOBIBLIOGRÀFICA D'ISABEL STEVA HERNÁNDEZ, *COLITA*

Sempre he pensat que aquesta ullada reptadora i decisiva del fotògraf —naturalment des que la fotografia es va desprendre de la posa imitativa del retrat— és el resultat de la confluència de l'escèptica mirada del poble amb els beneficis de la tècnica. Hi ha una rabiosa quotidianitat, en aquests retrats caçats al vol. Com si algú ens digués sorneguer, amb la sornegueria profunda de la veu popular: «Tant n'hi ha i bon pes!», perquè la veu del poble mai no afecta sorpresa.

(Maria Aurèlia Capmany, «Uns rostres, una càmera, un món», sobre una exposició de Colita)

Isabel Steva Hernández, més coneguda per *Colita* (malnom vinculat, segons l'explicació que li van donar de petita, al fet que l'havien trobada sota una col), va néixer a Barcelona el 24 d'agost de 1940. Va estudiar a la ciutat catalana i, just abans d'entrar a la universitat, va marxar un any a París, on va estudiar Civilització Francesa a la Sorbona.

Un cop va tornar a Barcelona, va anar desenvolupant el seu interès per la fotografia (interès nascut de joveneta, quan li van regalar la primera càmera) i va conèixer els fotògrafs Oriol Maspons, Julio Ubiña i Xavier Miserachs, amb els quals va aprendre l'ofici. L'any 1961 va treballar amb Miserachs com a tècnica de laboratori i estilista. Molts anys després, Miserachs la recordava amb un gran afecte (*Criterio fotográfico*, Barcelona, Omega, 1998, p. 190):

No perdí [...] la [pista] de Colita, que en pocos años de trabajo en mi estudio acumuló la experiencia para convertirse en una magnífica profesional. Colita estuvo de secretaria-estilista-chica para todo, igual reclutaba y vestía a modelos que echaba una mano en el laboratorio, un día hacía facturas y al siguiente conseguía entrar en el estudio la vaca viva que precisábamos para un anuncio, en mi ausencia atendía de maravilla a los clientes... y montaba por la noche juergas flamencas en el plató.

Me quedé de piedra el día que me anunció que dejaba el trabajo, que se veía capaz de proseguir como fotógrafo por sí misma. «Me voy porque ya no te admiro», dijo. Y me pareció que era una fórmula de despido digna de figurar en una antología. Resultaba que me había admirado.

Luego fui yo quien admiró su intenso y profundo trabajo fotográfico sobre el mundo del flamenco, su desenfadada exposición «La Gauche qui rit», y sigo admirando la calidad de su trabajo y el desparpajo con que se desenvuelve.

L'any 1962 va treballar amb Francesc Rovira Beleta en el rodatge de *Los Tarantos*. En aquesta feina, va conèixer la bailaora Carmen Amaya, amb qui va establir una gran amistat, es va interessar pel món del flamenc i va començar a treballar en les seves primeres sèries fotogràfiques sobre Antonio Gades, La Chunga, etc. Es va instal·lar a Madrid durant dos anys i d'aquest període va sortir el seu primer llibre de fotografia, *Luces y sombras del flamenco* (Barcelona, Lumen, 1975; ampliat i reeditat el 1998).

Com que s'enyorava de Barcelona i del mar, va tornar a la ciutat, on es va vincular amb els moviments culturals antifranquistes més notables del moment (les primeres mobilitzacions i expressions feministes, el món editorial i intel·lectual, etc.), i va col·laborar amb la premsa més important: *Fotogramas*, *Tele-eXprés*, *Destino*, *Mundo Diario*, etc.

La seva primera exposició fou «Evocació del modernisme» (Col·legi d'Arquitectes, 1965), una mostra col·lectiva d'artistes en la qual van participar Daniel Argimon, Jordi Curós, Josep Guinovart, Oriol Maspons, Albert Ràfols Casamada, etc. Colita alternava el treball de fotoperiodisme quotidià amb col·laboracions més concretes; una de les més des-

tacades va ser el treball fet per als cineastes de l'Escola de Barcelona (Vicente Aranda, Carles Duran, Jaime Camino, etc.), el gran moviment cinematogràfic que va intentar saltar d'una indústria miserosa al cinema europeu sense nivells intermedis. Amb la seva sinceritat característica, Colita ho explicava en els termes següents: «Trabajé mucho con la Escuela de Cine de Barcelona, especialistas en imitar a pelmazos como Godard o Antonioni en lugar de fijarse en las buenas películas norteamericanas. Pero me lo pasaba muy bien y me hice muy amiga de ellos».

L'altre gran àmbit de treball de finals dels seixanta va ser l'anomenada Gauche Divine, la crònica gràfica d'un nombrós grup de professionals, escriptors, intel·lectuals, artistes, etc., que es movia per escenaris considerats poc seriosos: sales de festes (Boccaccio, etc.), pobles de la costa (Cadaqués al capdavant) i que protagonitzaven festes públiques i privades, *soirées*, recepcions de tota mena, etc. Fins i tot en va arribar a fer una exposició que, diuen les cròniques, només va durar dos dies, ja que fou clausurada per ordre governativa.

I, encara, va assumir la tasca de difusió gràfica de la discogràfica Edigsa, la gran impulsora de la Nova Cançó. Si Colita és coneguda com la «fotògrafa de la Gauche Divine», també cal destacar el seu treball al voltant de la renovada música catalana i els nous cantautors, com Joan Manuel Serrat, Guillermina Motta, Núria Feliu, etc.

Va dirigir la col·lecció de novel·la negra de l'editorial Tusquets i va ser la responsable del departament de fotografia de la revista *Vindicación Feminista* (fins a l'any 1978), en una conjuntura en què la lluita pels drets de les dones, el combat feminista, es va instal·lar en l'agenda de l'antifranquisme al costat de les reivindicacions bàsiques de l'oposició a la dictadura. Juntament amb aquesta revista, Colita també va treballar per a *Interviú*, *La Calle*, *Reporter*, *Cuadernos para el Diálogo*, etc., màxims exponents d'una premsa antifranquista que havia anat guanyant espais de llibertat en el tram final de la dictadura i els primers anys de la transició democràtica.

Amb la democràcia, Colita va centrar bona part del seu treball en el paisatge urbà de Barcelona i la seva àrea metropolitana, una mirada crítica als desastres perpetrats pel franquisme i, a la vegada, registrant, com un notari visual, les operacions de cirurgia urbanística que s'estaven duent a terme per intentar corregir tantes dècades d'infà mies arquitectòniques.

Un cop jubilada, estudia anglès, té cura dels seus animals i continua la seva recerca sobre dones fotògrafes. Com a guia d'aquesta investigació absolutament nova, Colita remet al testimoni de Gladis Reeves: «Vaig establir el meu propi negoci l'any 1920. Vaig tenir el problema de ser dona. En aquell temps, un negoci portat per una dona no era reconegut com a tal. Em sembla que vaig ser la primera a l'oest de Portage la Prairie, i moltes vegades vaig pensar que s'havia acabat, que no podria continuar. Però tenia por que em diguessin: "Ja et vam avisar!". Aleshores trobava forces per continuar la batalla».

2. L'OFICI DE FOTÒGRAFA, SEGONS COLITA, ELS SEUS MESTRES I AMICS

Mi enfoque se basa en tres consideraciones: ante todo, ¡manos fuera! Aquello que yo fotografío, ni lo perturbo, ni lo modifico, ni lo arreglo. En segundo lugar, un sentido del terreno. Lo que yo fotografío, procuro representarlo como parte de su ambiente, como enraizado en él. En tercer lugar, un sentido del tiempo. Lo que yo fotografío procuro mostrarlo como poseedor de una posición, sea en el pasado o en el presente. Todas mis decisiones, incluso en el trabajo de campo, han sido intuitivas: y yo confío en mis instintos.

DOROTHEA LANGE, *La gran depresión*

L'any 1982, el fotògraf Josep M. Casademont («La fotografia, entre la documentació i l'estètica», *Serra d'Or*, any XXIV, 279, desembre de 1982) feia una afirmació que estava directament vinculada als temps que

havien hagut de viure, és a dir, a què els havia obligat la dictadura franquista: «Nosaltres no enteníem la fotografia com a objecte principal de l'expressió personal, sinó d'una manera més genèrica, amb components estètics, culturals i sociològics. És a dir, per a nosaltres fotografia vol dir el fonament de tota comunicació amb imatges». Era una declaració, gairebé de principis, que probablement haurien signat la majoria dels grans fotògrafs de la llarga postguerra catalana, de Francesc Català-Roca a Ramon Dimas, d'Eugeni Forcano a Joan Colom, de Xavier Miserachs a Oriol Maspons. Precisament, uns anys més tard, Xavier Miserachs tornava a reflexionar sobre la qüestió de la fotografia com a «comunicació amb imatges» i sobre el que en deia «la venjança de l'Art», instigada per un personatge d'allò més singular: l'AUP (*artiste utilisant la photographie*), que a Espanya s'hauria camuflat «bajo el [nombre] genérico de fotógrafo, eludiendo así el duro vía crucis del circuito de las galerías comerciales para deslumbrar fácilmente, en nombre del arte, a los papanatas comisarios y programadores de fotografía» (*Criterio fotográfico*, p. 28). Més endavant encara seria més dur: «En el momento en que ésta [la fotografía] alcanzaba su madurez comunicativa, una difusión sin precedentes, y empezaba a gozar de cierta atención cultural, el arte, que siempre la había menospreciado, inició la engañosa maniobra de invitarla a una andadura conjunta con la que ha limitado su protagonismo y desactivado todo el potencial de un peligroso competidor. [...] La venganza del arte, la fotografía nuevamente persiguiéndole, dependiente, desorientada y dividida, pero esta vez no en forma de honesta secretaria sino de faldero caniche, haciendo artísticas e inútiles bobadas para llamar la atención sobre sus gracias» (*Criterio fotográfico*, p. 34).

Aquesta llarga reflexió de Xavier Miserachs sobre què era la fotografia, quin era el criteri del fotògraf i quin és l'ofici de fotògraf estava motivada per la visita a una exposició, i l'anàlisi del catàleg corresponent, de la col·lecció fotogràfica de la Generalitat de Catalunya. Miserachs explicava que va anar a veure-la per segona vegada amb els seus amics Colita, Leopoldo Pomés i Oriol Maspons. L'exposició era una mostra perfecta d'allò que Miserachs anomenava «la colonització de la foto-

grafia per l'Art», la «fotografia artística». En sortir, tots quatre, «preocupados y cariacontecidos, nos sentamos a tomar unas cervezas en una terraza de La Rambla, paseo donde la avanzada primavera potenciaba el habitual bullicio, su tonificante vitalidad. Tras unos minutos de silencio, convinimos en que era mucho más interesante la realidad que el arte, especialmente cuando éste no se ocupa de aquélla. Nos entraban ganas de colgarnos la cámara al cuello para contar lo que ocurría a nuestro alrededor, las innumerables escenas que merecían nuestra atención».

Gosaria dir que Isabel Steva Hernández, *Colita*, fotògrafa, aprenent i col·laboradora de Xavier Miserachs quan començava a treballar en l'ofici, està completament d'acord amb les paraules escrites pel fotògraf; més ben dit, coincideix plenament amb el *Criterio fotográfico* de Miserachs. En el fons, la qüestió que es plantejava, i amb la qual coincidien els amics i col·legues de Xavier Miserachs, era que, en circumstàncies tan adverses com era el context vital del franquisme (allò que Georges L. Mosse havia anomenat «l'embrutiment» de les societats occidentals després de la Primera Guerra Mundial, trasplantable a l'embrutiment propiciat per una dictadura bruta i brutal, inculta i embrutidora), la fotografia no només podia tenir valor estètic, d'obra d'art (i no entro en consideracions benjaminianes sobre la seva reproductibilitat tècnica), sinó que calia que transmetés alguna cosa més, un valor afegit de testimoni notarial d'una època molt determinada. Testimoni de qualitat, evidentment, perquè l'ofici s'ha de fer bé, sempre i en qualsevol lloc.

D'altra banda, les premisses de Dorothea Lange, la gran fotògrafa de la depressió econòmica de 1929 als Estats Units, que Colita assumeix com una referència inexcusable per al seu treball, ja que Lange les havia desenvolupat en un context històric excepcional, com ho era el franquisme per a Catalunya, anticipen les reflexions de Josep M. Casademont: el fotògraf és un documentalista de la realitat i els temps que viu; no hi afegeix res, però no en treu res.

Una altra fotògrafa de referència per a Colita, Tina Modotti, ho explica amb unes altres paraules: «Em considero una fotògrafa, i res més, i

si les meves fotografies es diferenciïen del que se sol fer en aquest àmbit, és, precisament, perquè jo no intento fer art, sinó fotografies honrades». Ara bé (i sense cap mena de voluntat d'entrar en un debat llarg i confús), qui podria posar en contradicció les «fotografies honrades» amb un suposat «art fotogràfic», completament allunyat de la pràctica professional de Tina Modotti, Dorothea Lange, etc.? Una professió, un artista, un fotògraf es poden definir pel seu sentit de l'estètica, però cal valorar-los, també, el seu sentit de l'ètica, del compromís professional, i també cívic, per la seva consciència del temps i del país on viuen. I, en aquest sentit, mirar les imatges que ha produït Colita al llarg de dècades i pensar-hi ens retorna als paràmetres de Dorothea Lange: sentit de la realitat, del temps, del país, de l'ambient. Sense artifici i fugint de qualsevol pretensió suposadament artística.

Quan Colita entra en el món de la fotografia catalana de la postguerra de la mà de Xavier Miserachs i Julio Ubiña, ja quedava enrere la generació de la preguerra, dels anys republicans i del conflicte bèl·lic: Agustí Centelles, Josep Brangulí, Gabriel Casas, etc. Encara treballaven, sobretot en la premsa de l'època, però per raons evidents, la seva gran obra, la més significativa (del temps de la República i la guerra o, en el cas de Centelles, de l'exili francès), havia quedat amagada. El franquisme havia fet creu i ratlla en el temps, la cultura i les maneres de viure, i bona part de les generacions forjades en els anys vint i trenta es va sentir marginada, expulsada per la dictadura.

En la lenta reconstrucció, els joves fotògrafs formats després de la guerra van començar a desplegar el seu treball. Anaven i treballaven contra corrent, contra la fotografia oficial, tan ben representada per la nissaga Pérez de Rozas. Buscaven nous camins, noves possibilitats de reflectir la dura realitat dels anys del franquisme; el llibre *Barcelona, blanc i negre*, de Xavier Miserachs, en va ser un gran exemple, no pas l'únic, evidentment, però sí un dels més reeixits. Fer «nova» fotografia sobre el país i el seu paisatge també era una estratègia per escapar de la misèria franquista. La col·lecció d'Ediciones Destino (*La casa pairal catalana*, *El Ter*, etc.) va ser una aposta arriscada i compromesa; també la

col·lecció «Catalunya visió» i altres treballs editorials gràfics fets en temps poc propicis. Treballant amb aquests nous professionals, Isabel Steva, *Colita*, es va anar formant, va anar definint el seu àmbit de creació i va començar a presentar les seves propostes fotogràfiques.

En el recentment aparegut tercer volum d'*Un segle d'història de Catalunya en fotografies (Temps de dictadura (1939-1969))*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2011), els seus curadors, Manel Risques i Laura Terré, fan una tria de fotografies de Colita que, em sembla, són extraordinàriament representatives del seu treball. La primera (p. 59) és del rodatge de *Cadáver exquisito*, amb Capucine asseguda dins d'un cotxe. Reflecteix prou bé com alguns sectors socials del país s'havien desempallegat del pes quotidià de la dictadura per intentar acostar-se als veïns europeus. Era la gent de *Fotogramas*, del cinema rupturista i experimental, al marge de les convencions oficials i del consum majoritari. A l'Espanya franquista, tot era molt més difícil, però hi havia símptomes de canvi. I el nou cinema n'era un; un símptoma en relació amb la dictadura, però també en relació amb la societat catalana del moment.

L'elegància de la fotografia de Capucine contrasta amb la d'Antonio Gades, que comparteix el tabac amb un guàrdia civil durant el rodatge de *Los Tarantos* (p. 245). Són dos extrems d'una mateixa realitat: del glamur de l'Escola de Barcelona al primitivisme de les barraques del Somorrostro, del món gitano de la banda de mar de la ciutat. Tota realitat és complexa, encara que tota dictadura aspiiri a simplificar-la i homogeneïtzar-la.

La darrera fotografia de Colita recollida en el volum planteja una síntesi visual extraordinària de les contradiccions de la realitat franquista.

Dos dels joves capdavanters de la renovació cinematogràfica i documental dels anys seixanta, integrants de l'ampli món de l'antifranquisme cultural d'aquests anys, comparteixen espai amb dos representants principals del poder franquista: el capellà i el guàrdia civil, a qui agafa del bracet la que se suposa que és la seva dona (o promesa). El capellà ves-

Els cineastes Joaquim Jordà i Gonzalo Suárez a Cadaqués (1963)

teix sotana i, podem arriscar-nos a pensar, probablement encara no ha assimilat els nous aires que es respiren a Roma, en el marc del Concili Vaticà II i l'*aggiornamento* de l'Església catòlica. El guàrdia civil no ha d'assimilar cap mena de modernització, d'*aggiornamento* de la seva institució. La Guàrdia Civil, com a element orgànic de la dictadura, té el monopoli de la veritat social i del control polític i, per tant, no li cal cap mena de reflexió interna.

3. UN DOCTORAT *HONORIS CAUSA* PER A UNA FOTÒGRAFA

Una fotografia no justifica un doctorat *honoris causa*. O potser sí, si fem cas de Georges Bernard Shaw i les seves sentències: «El fotògraf és com

el bacallà, que produeix un milió d'ous perquè un pugui arribar a Madagascar». Una fotografia —com la reproduïda en aquesta pàgina— pot ser una excel·lent síntesi d'una trajectòria molt llarga, plena d'encerts i de matisos, de recorreguts i d'apostes diverses: de la vida quotidiana al món dels editors i escriptors, de la Nova Cançó a la fotografia de combat feminista, de la Gauche Divine al flamenc i el seu món. I aquesta trajectòria sí que val, i demana, un reconeixement públic, cívic i acadèmic. Sobretot acadèmic envers una persona que no ha estat mai, ni se n'ha sentit, «acadèmica», en el sentit més pejoratiu possible del terme: una persona distant i encarcerada, tancada en una torre d'ivori, creant un llenguatge que només acabarà entenent ella. Colita és fotògrafa, dona i fotògrafa, ciutadana i amiga dels seus amics, té cura dels seus animals (tres gats, dos gossos, una tortuga i un peix) i des de fa anys fa recerca sobre dones fotògrafes d'arreu del món.

L'acadèmia, representada per la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB, necessita bastir i enfortir ponts amb els ciutadans que l'envolten; té l'obligació d'erigir-se en la capdavantera del progrés científic, cultural, però té l'obligació, també, de saber reconèixer que sense la societat civil, sense els elements més dinàmics d'aquesta societat, pot caure en el perill de deslligar-se de la realitat, d'oblidar-se del complex compromís que té amb el seu propi país. La proposta de doctorat *honoris causa* en la persona d'Isabel Steva, *Colita*, és com fer un pas endavant i declarar, públicament, davant de tothom: la universitat catalana vol reconèixer que, sense una societat dinàmica, oberta, treballadora i compromesa, la seva tasca no té sentit. És per aquest motiu —n'hi ha d'altres, evidentment— que vol evidenciar, mitjançant aquesta proposta, el fil que la vincula al món present, extramurs de l'acadèmia.

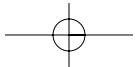
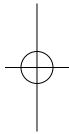
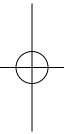
Hi ha una altra raó per la qual cal reconèixer la tasca professional i cívica de Colita amb una distinció com la que proposem. Sense fer escarafalls, ni deixar-se arrossegat pel soroll mediàtic, Colita ha construït una carrera professional i un arxiu d'un valor, tots dos, incalculable. En temps de mercantilització embogida de l'obra d'art o de sobrevaloració del producte fotogràfic mateix, Colita ha continuat reivindicant el

---

valor artesà, l'ofici de fotògraf: «Lo que a mí me agrada es la fotografía guapa, grande y bien tirada», explicava; «pero resulta que los fundamentalistas del mercado quieren lo que ellos llaman *vintage*. O sea, roña: fotos mal tiradas y mal reveladas. Si tienen pompas, mejor. Un desastre». En aquest sentit, Colita s'insereix en l'ampli moviment de l'Arts and Crafts català dels anys cinquanta i seixanta del segle passat, en què les noves formes d'art (la fotografia, retocada o no, els diferents moviments pictòrics, etc.) conviuen amb una renovació de l'ofici dels artesans, en el sentit més ampli del terme, i que incloïa l'evolució de pintors, ceramistes, decoradors, etc., en un difícil equilibri entre la tradició i la industrialització i modernització definitives. Preservar el patrimoni propi i, a la vegada, sentir-se reconeguda pel món acadèmic, el mateix que ha de garantir la transmissió d'aquest patrimoni a les generacions següents, és una manera de tancar un cercle i fer evident un reconeixement acadèmic i cívic, professional i personal. I, sobretot, plenament merescut.

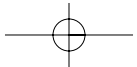
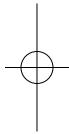
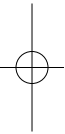
És per tot això que tinc el plaer, l'honor i el privilegi de demanar a la Rectora Magnífica de la Universitat Autònoma de Barcelona, en nom de la Facultat de Ciències de la Comunicació, que s'atorgui el grau de doctora *honoris causa* a la senyora Isabel Steva Hernández.

PRESENTACIÓ
D'ISABEL STEVA HERNÁNDEZ
COLITA

Isabel Steva, *Colita*, va néixer a Barcelona, en ple cor de l'Eixample, el 24 d'agost de 1940, a l'hora de la becaina. Va estudiar al Sagrat Cor fins als disset anys i, en acabar el preuniversitari de lletres, es va traslladar un any a París per cursar Civilització Francesa a la Sorbona.

En tornar a Barcelona va conèixer els fotògrafs Oriol Maspons, Julio Ubiña, Francesc Català Roca i Xavier Miserachs, dels quals va aprendre l'«ofici» i es va professionalitzar com a fotògrafa, malgrat que ella considera Paco Rebés el seu «descobridor» i mentor. L'any 1962 va participar en l'arxiu de personatges de la pel·lícula *Los Tarantos*, de Francesc Rovira Beleta, i va fer amistat amb la protagonista, la genial *bailaora* Carmen Amaya. La seva afició al flamenc la va conduir a Madrid, on es va instal·lar durant dos anys. Allí es va encarregar de les fotografies de promoció d'Antonio Gades i La Chunga. D'aquest període data el seu llibre *Luces y sombras del flamenco* (Lumen), amb text de José Caballero Bonald, reeditat i ampliat l'any 1998.

L'enyorança del Mediterrani i la seva ciutat natal la va fer tornar a Barcelona. La primera exposició en què va participar va ser la col·lectiva «Evocació del Modernisme» (Col·legi d'Arquitectes, 1965), al costat d'altres artistes plàstics (Daniel Argimon, Jordi Curós, Jordi Galí, Josep Guinovart, Oriol Maspons, Albert Ràfols Casamada, Joan Josep Tharrats i Romà Vallès, sota el comissariat de Cesáreo Rodríguez Aguilera). Va alternar premsa i fotografia de cine, i va col·laborar amb la denominada Escola de Barcelona (Aranda, Camino, Esteva, Duran, Suárez...), corrent cinematogràfic nascut amb la intenció de fer un cinema de tall europeu i progressista, en contraposició a la filmografia «oficial» del franquisme. Això li va permetre de treballar al costat dels millors directors de fotografia del moment, com Luis Cuadrado, Juan Amorós o Fernando Arribas, entre d'altres.

Es va especialitzar en retrat i es va integrar en la denominada *Gauche Divine* barcelonina, formada per professionals, intel·lectuals i artistes de l'època. Els retrats d'alguns dels membres d'aquest grup formen part de l'exposició que es va presentar a la Sala Aixelà (1971), patrocinada

---

da per Boccaccio i pel promotor Oriol Regàs. És l'exposició més curta de la seva carrera, ja que l'endemà de la inauguració va ser clausurada per la policia.

A partir de 1967 va col·laborar amb la discogràfica Edigsa i el moviment de la Nova Cançó comandant campanyes de premsa i promoció, portades de discos, pòsters... Guillermina Motta, Núria Feliu, Ovidi Montllor, Raimon i Joan Manuel Serrat són alguns dels artistes més fotografiats per l'autora. La seva contribució al moviment va prendre forma a l'exposició *El Serrat de Colita* (1978).

Aficionada a la novel·la policíaca, Beatriz de Moura, directora de d'editorial Tusquets, li va confiar la col·lecció «Serie Negra», que va compaginar amb la direcció del departament de fotografia de la revista *Vindicación Feminista* fins al 1978.

A les acaballes del franquisme va publicar a la premsa més progressista del moment (*Fotogramas, Mundo-Diario, Tele-eXprés, Destino*) i també en diverses revistes durant la transició democràtica (*Interviú, Reporter, Cuadernos para el Diálogo, La Calle, Boccaccio...*). Amb la fi de la dictadura i l'arribada dels ajuntaments democràtics es va especialitzar en la fotografia de Barcelona i l'àrea metropolitana i va documentar la vida cultural i social de Catalunya.

Durant quaranta-vuit anys de carrera ha realitzat més de quaranta exposicions i ha publicat més de trenta llibres de fotografia. La seva obra forma part de la col·lecció del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Part del seu ampli fons fotogràfic està dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya, l'Arxiu Municipal de Barcelona, l'Institut del Teatre, la Fundació Campalans, la Fundació Brossa i la Fimoteca de Catalunya.

L'any 1998, l'Ajuntament de Barcelona li va imposar la Medalla al Mèrit Artístic, juntament amb els fotògrafs Oriol Maspons i Leopold Pomés, i el 2004, la Generalitat de Catalunya li va concedir la Creu de

Sant Jordi. El 2005, ensems amb la historiadora Mary Nash, va ser la comissària de l'exposició «Fotògrafes pioneres a Catalunya», al Palau Robert de Barcelona, que va obrir pas a la recuperació de les fotògrafes oblidades. L'any 2009 va rebre els premis Joan Reventós a la Memòria Popular, de la Fundació Rafael Campalans; el FAD d'Honor Sebastià Gasch d'Arts Parateatrals; i el Premi a la Comunicació No Sexista, atorgat per Dones Periodistes.

La seva obra es troba a la col·lecció del Museu Nacional d'Art de Catalunya i a la col·lecció permanent del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía.

Té la Medalla FAD 2012, guardó que des de 1928 distingeix cada any el treball i la trajectòria de diferents personatges, projectes i institucions en l'àmbit del disseny, l'arquitectura i les arts.

1. DISTINCIONS

Medalla al Mèrit Artístic, 1998 (Ajuntament de Barcelona).

Creu de Sant Jordi, 2004 (Generalitat de Catalunya).

Premi Primer de Maig: Joan Reventós, a la millor aportació a favor de la recuperació de la memòria popular a Catalunya, 2009 (Fundació Rafael Campalans).

Premi FAD Sebastià Gasch d'Arts Parateatrals, 2009.

Premis de Comunicació no Sexista: Premi a la Trajectòria Periodística, 2009 (Dones Periodistes).

Premi Internacional Terenci Moix, premi especial del jurat, 2011.

2. PUBLICACIONS

Habanera. Text d'Ana M. Moix. Barcelona: 1972. Tiratge limitat de 100 exemplars numerats.

24 x 24. Text d'Ana M. Moix. Barcelona: Ed. 62, 1972.

Una tumba. Text de Juan Benet. Barcelona: Tusquets, 1973.

Luces y sombras del flamenco. Text de José Caballero Bonald. Barcelona: Lumen, 1973.

- La antifémina*. Text de M. Aurèlia Capmany. Barcelona: Editora Nacional, 1977.
- El llibre de la Diada*. Textos i fotos de diversos autors. Barcelona: Galaxis, 1977.
- Els cementiris de Barcelona*. Amb Pilar Aymerich. Text de Carme Riera. Barcelona: Edhasa, 1981.
- Arranz-Bravo, Bartolozzi y su laberinto*. Diversos autors. Barcelona: Planeta, 1982.
- El Ensanche de Barcelona*. Text de Josep M. Carandell i Pilar Aymerich. Barcelona: La Caixa, 1982.
- Tretze que canten*. Text de Josep M. Mainat. Barcelona: Caixa de Catalunya, 1982.
- Fons d'art de Xarxa Cultural. Art català contemporani 1970–1984*. Catàleg de diversos artistes plàstics. Barcelona: Xarxa Cultural, 1985.
- L'Anoia*. Barcelona: Servei de Publicacions de la Diputació de Barcelona, 1987.
- La recerca a la Universitat Autònoma de Barcelona*. Barcelona: UAB, 1988.
- El Zoo de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1988.
- Diàlegs a Barcelona*. Amb el fotògraf Xavier Miserachs. Transcripció de Xavier Febrès. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1988.
- La creació del món*. Text de Patricia Gabancho. Barcelona: Institut del Teatre, 1988.
- Els barcelonins*. Amb fotografies d'Oriol Maspons i Xavier Miserachs. Text d'Ana M. i Terenci Moix. Barcelona: Ed. 62, 1988.
- Les masies del Prat*. Text de diversos autors. El Prat de Llobregat : Ajuntament del Prat de Llobregat, 1989.
- Barceltones*. Diverses autores i fotògrafes. Barcelona: Edicions de l'Eixample, 1989.
- La silla Lola*. Amb el fotògraf Manel Esclusa. Barcelona: Okan Ediciones de Diseño, 1989.
- Catalunya, un gran mercat*. Barcelona: Mercabarna, 1990.
- Núria Feliu, 25 anys*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1991.
- Cornellà, una ciutat*. Cornellà de Llobregat: Ajuntament de Cornellà de Llobregat, 1991.

- Amigos*. Amb Pilar Aymerich. Textos d'Ana M. Moix i Marta Pesarrodonà. Barcelona: Fundació Purina, 1991.
- El Parc Zoològic de Barcelona: cent anys d'història*. Diversos autors i fotògrafs Barcelona: Ed. 62, 1992.
- Barcelona 92. 15 dies d'eufòria*. Amb els fotògrafs Oriol Maspons i Xavier Miserachs. Text de Lluís Permanyer. Barcelona: Àmbit, 1992.
- Retrato de Rosa Chacel*. Diversos autors i fotògrafs. Madrid: Ministerio de Cultura, 1993.
- Homenaje a Walter Benjamin*. Diversos autors i fotògrafs. Madrid: Ministerio de Cultura, 1993.
- Ciutat Vella, visions d'una passió*. Amb els fotògrafs Leopold Pomés, Toni Riera i Oriol Maspons. Text de diversos autors. Barcelona: Lunwerg, 1995.
- Cornellà, la passió i el desig*. Amb el pintor Evaristo Benítez. Barcelona: Antonio Valero Gràfics, 1995. Tiratge limitat de 250 exemplars numerats.
- 29 municipis i un riu*. Text d'Ana M. Moix. Consell Comarcal del Baix Llobregat, 1995.
- Historia de la cerámica española*. Text de Trinidad Sánchez Pacheco. Barcelona: Balmes, 1995.
- Crònica apassionada de la Nova Cançó*. Text de Jordi Garcia Soler. Barcelona: Flor del Vent, 1996.
- Portuarium*. Amb els fotògrafs Oriol Maspons i Xavier Miserachs. Text de Lluís Permanyer. Barcelona: Port de Barcelona, 1998.
- L'Hospitalet*. Text d'Ana M. Moix. L'Hospitalet de Llobregat: Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, 1998.
- Sant Andreu*. Text de Josep M. Huertas Claveria. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1998.
- Carmen Amaya, 1963. Taranta, agosto, luto y ausencia*. Amb Julio Ubiña. Textos d'Ana M. Moix i Francisco Hidalgo. Barcelona: Focal – Diputació de Barcelona, 1999.
- El riu que veia passar els trens*. Text de Patricia Gabancho. Barcelona: Barcelona Regional, 1999.
- Barcelona, dona d'aigua*. Diversos autors. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1999.

Oken 1989-1999.

Ajuntaments democràtics a Catalunya. Amb Paco Elvira. Diversos autors. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1999.

Agenda 2001. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2001.

La Gauche Divine. Amb Oriol Maspons i Xavier Miserachs. Barcelona: Lunwerk, 2000.

24 horas con la Gauche Divine. Text d'Ana M. Moix. Barcelona: Lumen, 2002.

Castelldefels tot l'any. Text d'Ana M. Moix. Castelldefels: Ajuntament de Castelldefels, 2002.

El riu de l'hivern. Consell Comarcal del Baix Llobregat, 2002.

Els interiors d'illa de l'Eixample. Text de Lluís Permanyer. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2003.

Sinmisterios del flamenco. Text de Manuel Lorente Rivas. Granada: Diputación de Granada, 2003.

Cornellà, una ciutat. Cornellà de Llobregat: Ajuntament de Cornellà de Llobregat, 2004.

Piel de toro. Barcelona: Edhasa, 2006.

Mirades paral·leles. Barcelona: Museu d'Art de Catalunya, 2006.

Luces y sombras del flamenco. Reeditat i ampliat. Barcelona: Planeta – Fundación J. M. Lara, 2007.

Una història de la marina de Sants. Barcelona: Districte de Sants-Montjuïc, 2007.

Sant Climent de les Cireres. Sant Climent de Llobregat: Ajuntament de Sant Climent de Llobregat, 2007.

Memòries de Barcelona. Amb Xavier Miserachs. Textos d'Oriol Bohigas, Teresa Gimpera, Ana M. Moix i Beatriz de Moura. Barcelona: Lupita Books, 2008.

Colita. Biblioteca de fotógrafos españoles. Madrid: La Fábrica, 2010.

Colita. La meva cançó. Barcelona: Saga, 2010.

3. EXPOSICIONS

1965

«El modernismo». Col·lectiva d'artistes plàstics. Col·legi d'Arquitectes (Barcelona).

1969

«Miró otro». Studio Per de Arquitectura. Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

1971

«La Gauche qui rit». Sala Aixelà (Barcelona).

1975

«Tarja d'identitat». Foment de les Arts Decoratives (Barcelona).

1977

«Confessions d'una diva». Amb Xavier Olivé. Sala Vinçon (Barcelona).

1978

«Breve lección de Zoología». Muestra de Fotografía Contemporánea. Galería Pecanins. México DF.

1979

«A rose is a rose, is a rose...». Amb Xavier Olivé. Fundació Joan Miró (Barcelona).

1980

«10 años en los escenarios de Cataluña». Festival de Carcassonne (França).

1981

«Tots Sants». Amb la fotògrafa Pilar Aymerich. Escenografia d'Isidre Prunès i Montse Amenós. Museu Frederic Marés (Barcelona).

1982

«Tretze que canten». Escenografia d'Isidre Prunès i Montse Amenós. Caixa de Catalunya (Barcelona).

1985

«Gente con muchas tablas». Casa de l'Ardiaca. Ajuntament de Barcelona.
«Gegants, dracs i altre bestiari. La Festa Major vista per Colita». Diputació de Barcelona.

1986

«La Pedrera cara bruta». Casa Elizalde. Ajuntament de Barcelona.

1987

«Quatre fotògrafs metropolitans». Amb els fotògrafs Francesc Català Roca, Oriol Maspons i Xavier Miserachs.

1992

«Querido Jaime (A Jaime Gil de Biedma)». Universitat de Saragossa.

1994

«Colombia vive». Exposició itinerant. Ajuntament de Barcelona.
«Ciudadans? Ciudadans! (Drogues i sida)». Centre de Cultura Contemporània de Barcelona.

1995

«Aula Carmen Amaya». Amb el fotògraf Julio Ubiña. Muntatge d'Enric Majó. Convent dels Àngels. Institut del Teatre de Barcelona.

1996

«El call de Girona (el barri jueu)». Centre Bonastruc Sa Porta. Ajuntament de Girona.

«Carmen Amaya. Taranta, agosto, luto y ausencia». Amb el fotògraf Julio Ubiña. Trobada d'artistes plàstics espanyols. Ginebra (Suïssa).

1997

«Colita, Maspons, Miserachs, Pomès». Galeria Oriol (Barcelona).

«Flamencs». Muntatge de Dani Freixas. La Virreina. Ajuntament de Barcelona.

«Ojo, son de España». Exposició col·lectiva de fotògrafes espanyoles.

1998

«Fotos perdudes, fotos retrobades». Amb Xavier Miserachs. Primavera Fotogràfica. Galeria Oriol (Barcelona).

1999

«20 anys d'ajuntaments democràtics a Catalunya». Amb el fotògraf Paco Elvira. Diputació de Barcelona. Audiovisual.

«El Serrat de Colita». Ajuntament de Cornellà de Llobregat. Exposició itinerant.

«Carmen Amaya. 1963. Taranta, agosto, luto y ausencia». FNAC (Barcelona, Madrid, València, Saragossa, Lisboa, París).

2000

«La Gauche Divine». Ministeri de Cultura. Sala Millares (Madrid).

2002

«Bestiari xxx». Museu de Zoologia de Barcelona.

2003

«Sinmisterios del flamenco». Diputació de Granada.

2004

«Carmen Amaya. 1963». Bienal de Flamenco (Sevilla).

«Dona atles, conflicte a Colòmbia». En col·laboració amb l'ACNUR. L'Hivernacle del Parc de la Ciutadella (Barcelona).

2005

«Fotògrafes pioneres a Catalunya». Palau Robert (Barcelona).

2007

«La mano que mece la pluma». Palacio de Congressos (Osca).

«Brossa-Colita». Fundació Joan Brossa (Barcelona).

2008

«Des del cos. Maria-Mercè Marçal». Fotografies de Colita, Montserrat Manent i Pilar Aymerich. Palau Robert (Barcelona).

2009

«Retrospectiva Colita». Galeria Efti (Madrid).

«Prohibido el cante. Flamenco y fotografía». Exposició itinerant. Centro Andaluz de Arte Contemporáneo. Junta de Andalucía.

2010

«Días laborables». Galeria Valid Foto BCN (Barcelona).

2011

«De la revuelta a la posmodernidad (1962-1982)». Museo Reina Sofía (Madrid).

4. CATÀLEGS

Facultades olfactivas. Barcelona: Fundació Joan Miró, 1979.

Art català contemporani, 1970-1985. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1985.

Catalunya pels drets humans. Barcelona: Amnistia Internacional, 1979.

Cien años de cultura catalana. 1880-1980. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Catalunya endavant. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona: 1986.

Barcelona, la mejor inversión. Barcelona: Consorci de la Zona Franca, 1986.

Crónica de una lucha por la igualdad. Barcelona: Fundació Institut Guttman, 1994.

Diez joyas fotográficas. Barcelona: Roca Joiers, 1995.

Les Festes de la Mercè. Barcelona: CCCB – Ajuntament de Barcelona: 1997.

Flamencs. Barcelona: CCCB – Ajuntament, 1997.
L'auca del senyor Esteve. Amb Ros Ribas. Barcelona: TNC, 1997.
Pintura dels setanta a Barcelona. Barcelona: Museu d'Art Contemporani, 1997.
Cristie's. South Kensington. Photographs. Catàleg de la subhasta. 20 de novembre de 1997, Spanish Photography. Núm. 316 i 317.
30 eines 1967-1997. Exposició del Fons d'Art de la Fundació Eina, Barcelona: Centre d'Arts Santa Mònica, 1998.
Memorial Xavier Miserachs. Diversos fotògrafs. Palafrugell: s. n., 1999.
Una història de la Marina de Sants. Vides paral·leles. Barcelona: Districte de Sants-Montjuïc, 2007.
Sant Climent de les Cireres. Sant Climent de Llobregat: Ajuntament de Sant Climent de Llobregat, 2007.
Info literata. Barcelona, 2007.

5. OBRES EN MUSEUS I COL·LECCIONS

Museu Nacional d'Art de Catalunya (Barcelona)
Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (Madrid)
Fundació Rafael Alberti
Fundació Joan Brossa
Arxiu Municipal de Barcelona
Fundació Campalans (PSC)
Arxiu Nacional de Catalunya
Institut del Teatre de la Generalitat de Catalunya
Filmoteca de la Generalitat de Catalunya
Fundació Elsa Peretti